

licht per etmaal en ook per jaar een trage groei. Het zou interessant zijn de groeisnelheid van mossen in de grot eens na te gaan.

Het is opmerkelijk dat de mossen tijdens de donkere periode niet zijn verschimmeld.

Men kan filosoferen via welke route de immigratie van de mossen in de grot het meest waarschijnlijk is verlopen. Mogelijk aanvoerroutes van mossporen of delen van mosplanten zijn: zwevend in de lucht, klevend aan schoenen en kleding van bezoekers, in water en/of meegevoerde modder van de Lesse of klevend aan ingebrachte lampen en snoeren. Hoewel het in de grot niet waait, lijkt de eerste mogelijkheid de meest waarschijnlijke omdat de luchtverplaatsingen jaar in jaar uit doorgaan. De valsnelheid van de sporen is zo gering dat ze een grote afstand kunnen afleggen alvorens op de grond of aan de wand van de grot te belanden. Het is opvallend dat drie van de aangetroffen soorten zelden kapsels vormen, nl. *Bryum pseudotriquetum*, *Eucladium verticillatum*, en *Philonotis fontana* (Touw & Rubers, 1989). Van deze soorten moet de concentratie van sporen in de lucht wel erg laag zijn. Mogelijk kunnen toch de andere verspreidingsmethoden een rol spelen.

Sporenkapsels zijn bij de grotbewoners niet aangetroffen, ook niet bij soorten die dat geregeld doen zoals *Leptobryum pyriforme*. Mogelijk kan de mosplant bij de lage lichtintensiteit niet genoeg assimileren om de groei van de sporofyt, die weinig bladgroen bevat, mogelijk te maken.

Qua levensstrategieën komen deze mossen overeen met die in grotten op de Azoren en de Canarische Eilanden (González-Mancebo et al. 1991): de meeste soorten behoren tot de 'Perennials', andere behoren tot de 'Colonists' maar vormen geen sporenkapsels en lijken dan functioneel op 'Perennials'; de mossen groeien alleen bij het licht (nabij de grotingang).

Literatuur

- Dort, K.W. van. 1998. Verslag van het voorjaarskamp 1997 te Ave-et-Auffe. Buxbaumiella 47: 7-22.
- Goossens, D. 1984. Inleiding tot de geologie en geomorfologie van België. Van de Berg, Enschede.
- González-Mancebo, J.M., A. Losada-Limo, C.D. Hernández & H.J. During. 1991. Bryophyte flora of volcanic caves in the Azores and the Canary Islands. Lindbergia 17:37-46.
- Touw, A. & W.V. Rubers. 1989. De Nederlandse Bladmossen. St. Uitg. KNNV.

Rectificatie

De deelnemerslijst van Ave-et-Auffe (Van Dort 1998) is niet compleet. Er ontbreken (o.a.?) Rudi Zielman en Hanneke en kinderen, Kok van Herk en Arien van Iperen, Peter-Jan Keizer, Paul Diederich, Emmanuel Sérusiaux, Bart van Tooren en Sylvia van Leeuwen, André en Mariette Aptroot en kinderen.